

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1929.

Första kammaren.

Nr 14.

Lördagen den 9 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Borell* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 173, angående täckande av vissa å järnvägen Limesforsen—Särna uppkomna förluster å lånemedelskapital.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion angående utsträckning av tillämpningsområdet för lagen angående folkskoleväsendet i vissa städer.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 117, hade herr *Thulin* hemställt, att riksdagen för sin del måtte besluta att antaga ett av motionären framlagt förslag till lag angående folkskoleväsendet i vissa kommuner på landet.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Thulin**: Herr talman! Det här föreliggande spørsmålet torde vara ett exempel på den grundlighet — man kan ibland säga en smula omotiverade grundlighet — varmed även smärre frågor behandlas av Kungl. Maj:t och i riksdagen. Redan 1925 avlät riksdagen en skrivelse i denna för övrigt ganska enkla sak till regeringen om önskvärdenheten av att lagen om folkskoleväsendet i vissa städer skulle tillämpas jämväl i fråga om åtminstone vissa skoldistrikt på landsbygden. Frågan har utretts med all önskvärd grundlighet, och redan förra året var den dåvarande regeringen tydligen beredd att lägga fram ett förslag i saken. Detta förslag kom emellertid ej att framläggas, enär det uppstod en ny komplikation. Det gällde att undersöka, i vad mån förevarande spørsmål kom i konflikt med det av landshövding Hammarskjöld framlagda stora spørsmålet om en allmän revision av våra kommunalförfattningar. Frågan blev därför då undanskjuten, men det fanns förhoppning om, att den skulle komma fram till denna riksdag.

Nu har frågans lösning av den nuvarande regeringen ytterligare uppskjutits, men det har likväl ställts i utsikt, att man skulle få fram ett förslag i saken till nästa riksdag. Jag vill uttala den livliga förhoppningen, att man nu äntligen skall komma från ord till handling och att ett förslag till nästa riksdag framläggas i denna sak, som måhända inte är av någon så grundläggande betydelse, men som dock är av vikt för åtskilliga kommuner, som ha det ytterst besvärligt med det nuvarande sättet för folkskoleärendenas handläggning i kommunerna. Det kan ju visserligen befaras, att avgörandet ånyo uppskjutes. Det har varit täta skiften på eklestikministerposten under de senare åren, men det är väl ändå att hoppas, att därest den nuvarande eklestikministern sitter kvar under nästa år, förslag skall framläggas i enlighet med vad som ställts i utsikt från departementets sida och vad utskottet förväntar.

*Om skol-
ärendenas
överflyttning
till den bor-
gerliga kom-
munen.*

Om skol-
ärendenas
överflyttning
till den bor-
gerliga kom-
munen.
(Forts.)

I ärendets nuvarande läge har jag, herr talman, givetvis icke möjlighet att framställa något yrkande. För min del har jag ingenting att erinra emot den kläm, vartill konstitutionsutskottet kommit.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang. änd-
ringar i be-
stämmelserna
om explosiva
varor.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckta motioner, I:160 och 206, om ändringar i gällande bestämmelser om explosiva varor.

Uti en inom första kammaren av herr *Nilsson, Alexander*, m. fl. väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 160, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av kungörelsen den 26 juli 1927 (nr 338) med vissa bestämmelser angående skjutvapen och ammunition, att den icke bleve tillämplig på ammunition, som vore att hänföra till explosiv vara enligt förordningen den 19 november 1897.

Uti en likaledes inom första kammaren av herrar *Nilsson, Alexander*, och *Andersson, Karl*, väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 206, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådan ändring av förordningen angående explosiva varor den 18 maj 1928 (nr 139), att däri omförmålt säkerhetsintyget skulle kunna utfärdas av kommunal förtroendeman.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt, att ifrågavarande av herr *Alexander Nilsson* m. fl. väckta motioner, I:160 och I:206, icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr Nilsson, Alexander: Herr talman! Denna motion, som avser att underlätta möjligheten att erhålla mindre kvantiteter sprängämnen, har ju av utskottet avstyrkts, och jag får säga, att detta skett, utan att några större förberedelser eller förfrågningar ägt rum, ty om så varit fallet, skulle i utskottets utlåtande åtminstone något ha nämnts om, att ett utredningsarbete i saken pågår. Detta omtalas, som sagt, ej i utskottsutlåtandet, men jag har dock fått veta det från annat håll.

Vi ha väckt motionen på grund av det missnöje, som redan före antagandet av 1928 års förordning i mycket stor utsträckning rådde på landsbygden, då de kommunala förtroendemännen m. fl. fråntogs rätten att utfärda de vid inköp av sprängämnen erforderliga säkerhetsintygen, och denna rätt enligt sagda förordning i stället tilldelades polismästare och stadsfiskaler i städerna och landsfiskaler på landsbygden. Detta har på åtskilliga orter givit anledning till många klagomål och mycken bitterhet. En småbrukare, som har sina åkrar rätt stenfyllda, behöver ofta som tillfälligt arbete utföra mindre sprängningar. Då kan det hända, att landsfiskalen är bosatt två mil därifrån, under det inköpsstället är beläget på samma avstånd, fast i rakt motsatt riktning. Herrarna kunna förstå, vilken onödig tidsförlost detta förorsakar. När förordningen infördes, så skedde det väl för att garantera försiktighet vid omhändertagandet av dessa sprängämnen. Men det är nog det minsta antalet sprängningsolyckor, som uppkommit genom vårdslöshet av småbrukare o. d. Jag tror, med anledning av de meddelanden, som nästan dagligen förekomma i tidningarna, att flera olyckor inträffa på grund av ovarsamt handhavande av skjutvapen än till följd av dessa sprängämnen.

Nu tillkommer, att i förordningen ej stadgas, vilken stämpelskatt eller vilket belopp landsfiskalen skall få uppbära för att han utfärdar ett dylikt sä-

kerhetsintyg. Därför kan det inträffa, att en landsfiskal på en viss ort, t. ex. den, där jag själv bor, inte bryr sig om att ta någon betalning alls. Han anser, att de personer, vilka önska erhålla dessa intyg för smärre kvantiteter, för det mesta äro mindre bemedlade eller obemedlade, så han tycker det är synd att ta betalt av dem. Och skulle det ifrågakomma att fastställa en avgift för säkerhetsintygets utfärdande, så kan jag vitsorda, att det i samma domsagodistrikt finnes andra landsfiskaler, som taga betalt; en tar 3 kronor plus stämpelskatt, en annan 2 kronor plus 50 öres stämpelskatt. Det är alltså mycket otillfredsställande ordnat på landsbygden i detta avseende. Man vet ju aldrig med bestämdhet, vad ett intyg kan komma att kosta. En annan olägenhet är, att landsfiskaler, som ej ta betalt för intygen och som bo på platser, där sprängämnen saluföras, besökas av personer från helt andra distrikt, och med hänsyn till det goda förhållande, som råder inom tjänstemannakåren, så säga de naturligtvis till sina ämbetsbröder, att de inte vilja gå i vägen för dem. Därför avvisas också mången gång den intygssökande med det beskedet, att han tillhör ett annat landsfiskalsdistrikt.

Ja, jag beklagar verkligen, att denna förordning utfärdats utan bestämmelser angående avgifterna för lösen och stämpel. Det är inte av det skälet, att dylika avgifter utkrävas, som missnöje råder, utan vad man begär är att få återgå till den ordning, som rådde förut, då kommunala förtroendemän ägde utfärda säkerhetsintyg. Dels innebure detta en tidsbesparing, ty det vore givetvis betydligt bekvämare att få vända sig direkt till en sådan kommunalman, men dessutom vore det ur säkerhetssynpunkt fördelaktigare, ty de kommunala förtroendemännen känna bättre till folket i sin omgivning än mången landsfiskal gör.

Jag skall därför, herr talman, kort och gott yrka bifall till min motion.

Herr Roos: Herr talman! År 1901 gjordes en hemställan av inspektören för explosiva varor om förändring i vissa delar av då gällande författning om dylika varor. Under årens lopp kommo sedan flera framställningar i samma syfte, och 1908 bemyndigade Kungl. Maj:t dåvarande statsrådet och chefen för civildepartementet att tillkalla sakkunniga för omarbetning av författningen. Dessa sakkunniga avgåvo sitt betänkande år 1910, varefter yttranden infordrades och inkommo under årens lopp. Så utfärdades 1928 en förordning i ämnet.

De sakkunniga av år 1908 fingo av civilministern en anmaning att skärpa då gällande bestämmelser angående kontrollen över explosiva varor och försvåra möjligheten för obehöriga att åtkomma dylika. I sådant syfte föreslogo de borttagandet av rätten för kommunala förtroendemän att utfärda s. k. säkerhetsintyg, vilken rätt huvudsakligen skulle förbehållas landsfiskalerna, vilka för kontrollens skull hade att föra förteckning över dem, vilka erhöllo dylika intyg. Men de kommitterade hade ögonen öppna för att detta i många fall skulle fördröja åtkomsten av varorna och föreslogo därför, att dessa intyg skulle av länsman och stadsfiskal utlämnas mot en avgift av 50 öre, utgörande expeditionslösen, varemot beviset borde vara fritt från stämpel. Denna sista hemställan synes icke ha föranlett någon åtgärd. Intygen äro onekligen dyra, i varje fall kräves ofta för dem en högre avgift än vederbörande har råd att betala. Men att nu, ett år efter det den nya förordningen kommit till, utan någon egentlig utredning i sak begära en återgång till det gamla systemet, det har utskottet inte velat vara med på. Men utskottet har i en mellanmening, så att säga, häntytt på möjligheten att göra framställning om borttagande av avgiften i dess helhet, alltså både för stämpel och för lösen av dessa bevis, så att skälet, att bevisen äro så dyra, skulle försvinna. Utskottet har verkligen hört uppgivas att arbete i dylik riktning pågår, men ut-

Ang. ändringar i bestämmelserna om explosiva varor.

(Forts.)

Ang. ändringar i bestämmelserna om explosiva varor.
(Forts.)

skottet har icke kunnat få definitivt besked, när förslag därom kan förväntas eller hur det kommer att avfattas. Utskottet har emellertid ansett den rätta vägen vara, att man borde försöka få bort avgifterna men behålla förordningens bestämmelser om säkerhetsintyg i övrigt.

Herr talman! Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med bifall till den i ämnet väckta motionen I: 206 i övrigt bifalla utskottets hemställan; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Alexander*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första kammarens andra tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den i ämnet väckta motionen I: 206 och bifalles i övrigt utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nilsson, Alexander*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 52;

Nej — 54.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut, i vad det rörde motionen I: 206, genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Om alkoholförbud för motorförare.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion, I: 176, om beaktande vid pågående utredning ang. motortrafikfrågor av frågan om förbud för motorförare mot förtärande av alkohol.

I en i första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 176, hade herr *J. Bergman* m. fl. hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville vid pågående utredning angående motortrafikfrågor låta de synpunkter, motionärerna i motionen gjort gällande beträffande alkoholfri regim för motorförare, upptagas till allvarligt övervägande.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Om alkohol-
förbud för
motorförare.
(Forts.)

Herr Bergman: Herr talman, mina herrar! Situationen är nu sådan, att jag inte anser mig böra ingå på någon vidlyftigare debatt. Jag får med tillfredsställelse konstatera, att det torde vara sällan en motion blivit avstyrkt med en så utomordentligt välvillig motivering som här. Utskottet erkänner ju riktigheten av allt vad vi säga i motionen och förklarar ganska otvetydigt, att utskottet i huvudsak önskar komma till samma resultat som motionärerna. Skälet, varför utskottet icke utan vidare tillstyrkt motionen, är endast och allenast det, att Kungl. Maj:t redan har saken under omprövning, och det skulle därför vara onödigt att skriva vidare i saken. Ja, detta är ju ett skäl, som åberopas gent emot många motioner i olika frågor. Jag måste säga, att jag icke kan dela den uppfattningen, att det skulle vara olämpligt att i särskilt viktiga frågor — och detta är verkligen en viktig fråga — göra en påstötning om några särskilda synpunkter, som riksdagen vill ha beaktade vid en redan pågående utredning. Det har riksdagen gjort många gånger, och så skulle vi kunna göra även i detta fall. Emellertid skall jag naturligtvis icke, som saken nu ligger, yrka bifall till motionen, då jag är övertygad om att, med hänsyn till vad utskottet säger och till situationen i denna fråga för övrigt, saken i alla fall kommer att bli allvarligt uppmärksammas av utredningsmännen. Jag vill endast uttala den förhoppningen, att när vi komma till det reella avgörandet i saken, radikalare åtgärder måtte vidtagas, än som förut skett, när dylika frågor varit på tal.

Det är åtskilliga år, sedan riksdagens nykterhetsgrupp begärde åtgärder i detta avseende. En av mig m. fl. å riksdagens nykterhetsgrupps vägnar väckt motion föranledde riksdagen att skriva till Kungl. Maj:t och begära skärpta bestämmelser i avseende på motorförarens ansvarighet på nu ifrågavarande punkt. Ja, vad resulterade det i? Jo, det resulterade i att man fick en lag, som ändrade uttrycket »överlastad» eller hur det nu stod, till »synbarligen berörd av starka drycker». Är det något, som kan kallas ett tufffjät — det är ju knappast ens det — så är det väl en *sådan* reform. Sådana där tufffjät-reformer ha vi inte bruk för vidare i en så allvarlig fråga, där det gäller många och för varje år som går allt flera människors liv och lemmar. Jag är övertygad om att motorismens starka utveckling under de senare åren är av den art att den kommer att bana väg för en mera radikal lagstiftning på detta område, icke blott för motorförare utan i allmänhet. Jag tror man kan påstå, att för varje bil, som går på våra vägar — och de bli ju fler och fler för varje år som går — så banas vägen för en allmän förbudsregim. Det medges, att det är svårt att stifta en förbudslag för ett visst yrke, och det är inte bara motorförare, som böra vara skyddade i detta avseende, utan även de som gå på vägarna och äro utsatta för bilarnas framfart. I en tid som vår, med dess hastiga tempo i allting, behöva människorna gå fram med klarare ögon än i förflutna tider, då de hade att röra sig i stillsammare förhållanden. Alkoholnjutningen börjar bli otidsenlig.

Jag vet, att vad som i Amerika framför allt har framdrivit den stränga lagstiftning, som där råder i alkoholfrågan, det är huvudsakligen dels motorismens oerhörda utveckling och dels medvetandet, att arbetseffektiviteten ökas för samhället i det hela genom en allmän alkoholfri regim.

Vi skola emellertid vid detta tillfälle naturligtvis icke upptaga frågan i hela dess vidd. Jag nämner detta endast i förbigående, och jag slutar med att uttala en förhoppning, att när saken kommer till slutligt avgörande det måtte bli något verkligt resultat av aktionen. Jag slutar därtill av den allt

Om alkohol-
förbud för
motorförare.
(Forts.)

mer tydliga anslutningen till förbudstanken åtminstone på detta område, där man förut ställt sig tveksam till det berättigade i detta krav. Jag hoppas, som sagt, att vi skola komma till ett bättre resultat än förr, när utredningen väl inom kort föreligger färdig, och har för ögonblicket alltså intet yrkande.

Herr Roos: Då motionären avstått från att framställa något yrkande, vill jag inskränka mig till att uttala, att utskottet mycket starkt behjärtat motionen och att alla utskottets medlemmar voro övertygade om nödvändigheten att vidtaga åtgärder för att motorförare icke må, då de utöva sitt yrke, vara berörda av starka drycker. Vi önskade således framgång åt det motionären uttalar som sin önskan, men på det här rent formella skälet, som han redan anfört, ansågo vi oss inte böra vara med på skrivelsen. De motorsakkunnigas ordförande upplyste vid samtal, att den person, som i fjol var kommunikationsminister, statsrådet Meurling, både muntligt och skriftligt hade anmodat de sakkunniga att mycket noga betänka möjligheten av att genomföra nykterhet bland motorförare. Vid sådant förhållande, då anmaning skett och redan haft påföljd, så tycker jag det egentligen inte är av behovet påkallat att nu avlåta en riksdagsskrivelse i frågan, varför jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Lindley: Herr talman, mina herrar! Även jag inser mycket väl de faror, som här föreligga på grund av alkoholförtäring under tjänsteutövning, när det gäller en sådan yrkesgrupp som motorförare. Jag kan därför vara med om att försöka göra allt vad göras kan för att avvärja dessa faror. Men å andra sidan är jag inte blind för att man här ser något ensidigt på saken. Man fäster sig endast vid ett slags faror, men man tänker inte på en annan, ännu större fara, som föreligger på detta område. Jag syftar på den överdrivet långa tjänstgöringstid dessa motorförare ofta ha. Vi måste komma ihåg, att den åttatimmarsdag, som tillämpas för arbetare i relativt ofarlig sysselsättning, icke gäller för en sådan yrkesgrupp som motorförare, ty från lagens tillämpning äro undantagna alla arbetsgivare, som ha ett mindre antal arbetare sysselsatta, vilket gör, att dessa arbetare få finna sig i en oerhört lång arbetstid. Vi ha kunnat konstatera en tjänstgöringstid av icke mindre än 24 timmar, och generellt är det en tjänstgöringstid av 12 timmar. Huru kan man då begära, att dessa människor, som oavbrutet sitta på en automobil 24 timmar utan möjlighet till vila, skola vara så klara i tankegången, att de genast förmå fatta och avvärja en hotande situation. Däri ligger felet. Jeppe dricker, säger den danske författaren, men varför dricker Jeppe? Är det icke möjligt, att dessa chaufförer, som sitta ett dygn i sträck på en automobil, ibland dricka för att bättre kunna härda ut? Jag tror, att orsakerna och icke bara följderna av systemet böra undersökas. Jag tror, att en för lång arbetstid är mycket, mycket farligare och förorsakar flera olyckshändelser än berusning. Det är min uppfattning. I många fall kan till och med förtäring av alkohol vara en direkt följd av en för lång arbetstid. När nu en undersökning skall verkställas bör man också undersöka detta missförhållande, vilket jag finner vara farligare än förtäring av alkohol.

Herr Sandén: Herr talman! Jag vill endast begagna tillfället och taga fasta på herr Lindleys välvilliga uttalande. Jag noterar, att herr Lindley icke saknar blick för de synpunkter, som utskottet framfört. Det är riktigt, att utskottet behandlat endast en sida av saken, men det beror på, att herr Bergmans motion endast gäller denna sida, nämligen den risk, som är förknippad med att förare av motorfordon förtära alkohol. Arbetstidens längd har icke diskuterats i motionen och följaktligen icke heller i utskottet. Om herr Lindley

önskar, att den saken skall tagas upp i sammanhang med frågan om spritföretningen, så ser jag ingen annan utväg, än att herr Lindley motionerar härom. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Om alkohol-
förbud för
motorförare.
(Forts.)*

Herr Holmgren: Herr talman! Det är mycket bra, om en utredning kommer till stånd angående förares av motorfordon arbetstid, men om herr Lindley tror, att dessa förare kunna uthärda en för lång arbetstid bättre, om de supa, så misstager han sig.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Falu stad; samt

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Växjö stad.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställts bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 26, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om dyrtidstilllägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner.

*Dyrtidstill-
lägg åt be-
fattningsha-
vare i sta-
tens tjänst.*

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte

a) beträffande befattningshavare, hörande under andra—åttonde samt tionde huvudtitlarna, med bifall till Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag och med avslag å de av herr Bärge m. fl. och herr Hage m. fl. i ämnet väckta motionerna I: 115 samt II: 218 ävensom den av herr Spångberg väckta motionen II: 219, besluta, att de för budgetåret 1928/1929 gällande allmänna grunderna för dyrtidstilllägg åt befattningshavare i statens tjänst skulle gälla jämväl för budgetåret 1929/1930;

b) besluta, att dyrtidstilllägg åt befattningshavare och pensionärer vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk eller vid av nämnda verk övertagna företag eller inrättningar samt dyrtidstilllägg åt befattningshavare vid bank- och fondinspektionen, försäkringsinspektionen samt patent- och registreringsverket skulle utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestredes; samt

att, där arbetslönerna vid arméns och marinens verkstäder och fabriker m. fl. anläggningar vore uppdelade i grundlöner och dyrtidstilllägg, kostnaderna för dyrtidstilläggen skulle bestridas från vederbörande underhålls- eller anskaffningsanslag;

c) till bestridande av kostnaderna för dyrtidstilllägg för budgetåret 1929/1930 såsom extra förslagsanslag anvisa

under andra huvudtiteln	kronor	1,650,000
» tredje »	»	260,000
» fjärde »		
departementet	kronor	45,000
lantförsvaret	»	5,250,000
sjöförsvaret	»	2,150,000
flygvapnet	»	150,000
		7,595,000

<i>Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.</i>	under femte huvudtiteln	kronor 5,000,000
(Forts.)	» sjätte »	» 180,000
	» sjunde »	» 2,900,000
	» åttonde »	» 6,100,000
	» tionde »	» 950,000.

I de likalydande motionerna nr 115 i första kammaren av herr *A. J. Bärge* m. fl. och nr 218 i andra kammaren av herr *E. Hage* m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts förslag till dyrtidstilläggens utgående till befattningshavare i statens tjänst besluta, att nämnda dyrtidstillägg skulle utgå för budgetåret 1929/1930 efter samma grunder, som gällde för budgetåret 1928/1929, dock med nedanstående ändringar:

1) stadgandet om minskning av dyrtidstillägget för icke barnförsörjningspliktig befattningshavare, som vore under 25 år, skulle utgå,

2) utöver barntillägget och det procentuella dyrtidstillägget skulle utgå ett tillägg enligt i motionen angivna grunder.

Vidare hade herr *A. Spångberg* m. fl. i en inom andra kammaren väckt motion, nr 219, hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av grunderna för dyrtidstilläggens utgående till i statens tjänst anställda befattningshavare, att de vid 1920 års riksdag fastställda grunderna måtte tillämpas för löneklasserna 1—16 i kommunikationsverkens lönereglemente och med dem i fråga om lönebelopp jämställda befattningshavare, samt att för högre avlönade befattningshavare skulle i sådant avseende tillämpas nu gällande grunder, dock så, att beträffande löneklasserna 16—18 skedde den utjämning, som ur löneteknisk synpunkt vore nödvändig för att icke den inbördes löneställningen för dessa skulle förryckas.

Herr Winberg: Herr talman! Statsutskottet har, såsom vanligt under de senare åren, föreslagit, att de nuvarande grunderna för dyrtidstillägg åt stats-tjänstemän skola gälla oförändrade, och, såsom vanligt under den senare tiden, har utskottet varit fullständigt enigt om detta förslag, oaktat motioner väckts av såväl socialdemokrater som kommunister, vari föreslagits i viss mån ändrade grunder.

Den angivna orsaken, varför utskottet icke velat vara med om någon ändring, har närmast varit den, att utredning pågår rörande dyrtidstilläggens inarbetande i de fasta lönerna. Men även om det möjligen i år skulle vara sista gången, som riksdagen sysselsätter sig med dyrtidstilläggen, kan detta icke hindra mig från att säga några ord i frågan. Jag finner en särskild anledning att göra det i år, därför att de skäl, som åberopades vid 1923 års riksdag för en nedskärning av de då gällande dyrtidstilläggen, nu icke längre föreligga.

Såsom bekant enades man vid 1920 års riksdag om grunderna för dyrtidstillägg åt statstjänstemän, och jag förmenar, att riksdagen då ansåg, att dessa grunder voro rättvisa och att riksdagen i fortsättningen ämnade tillämpa och följa dem. Men detta hindrade emellertid icke, att finansministern vid 1923 års riksdag av statsfinansiella skäl fann sig föranlåten att påyrka en nedskärning under framhållande av, att då den statsfinansiella ställningen vore dålig, en sådan åtgärd vore befogad.

Jag skall icke ingå på frågan, om denna motivering var tillfyllestgörande eller icke, men även om man skulle kunna godkänna den, vilket jag icke kan göra, måste jag säga, att det skälet nu icke längre föreligger. I årets statsverksproposition ha vi fått visshet om, att statens finanser äro goda, att kassafondens behållning ökats och att man knappast kunnat disponera de inkomster, som beräknats inflyta under det ifrågakvarande budgetåret. Under

sådana förhållanden synes det vara en naturlig sak, om riksdagen, sedan de skäl, som förelågo 1923, icke längre föreligga, återgår till de grunder för dyrtidstillägg åt statstjänstemän, som riksdagen själv fann vara rättvisa och riktiga år 1920.

I samband med detta uttalande kan jag icke underlåta att beröra en annan sak, nämligen själva dyrtidstilläggsfrågans behandling under de senare åren. Vad som framför allt förvånat mig är, att man år efter år motionerar om ändring i dessa grunder med den motiveringen, att man anser, att det icke var rättvist, att en nedskärning gjordes 1923 och fortfarande göres. Trots detta och trots att det är framstående socialdemokrater, som väckt motioner i frågan, har det år efter år förekommit, att statsutskottet varit *fullständigt enigt*. Om det är så, att statsutskottets socialdemokratiska ledamöter anse, att det icke finns några skäl att göra någon ändring i dyrtidstilläggsbestämmelserna, så synes det också meningslöst, att man från samma håll motionerar därom. Anser man åter, att det är rättvist, att det som felades 1923 rättas till nu, så synes en enkel konsekvens därav vara, att kravet fullföljes, att man icke släpper det i utskottet. Ett sådant tillvägagångssätt som vi nu se, kan icke betraktas annat än som humbugsartat. Man gör bara en gest för att tala om, att man motionerat, men saken släppes i utskottet.

Såsom frågan nu ligger är det svårt för att icke säga omöjligt att yrka bifall till herr Spångbergs motion. Det är nämligen så, att herr Spångberg och medmotionärer helt enkelt yrka en återgång till de bestämmelser, som infördes vid 1920 års riksdag, och det yrkandet synes mig vara fullt logiskt just med hänsyn till det ändrade statsfinansiella läge, som inträtt.

Herr Bärge m. fl. ha i denna kammare väckt en motion i frågan, däri yrkas bottentillägg efter en skala, som anföres i motionen. Jag anser, att det är riktigast, att riksdagen nu rättar till, vad man av vissa skäl ansåg sig böra vidtaga år 1923, och därför anser jag för min del, att det riktigaste vore att bifalla herr Spångbergs m. fl. motion. Men då ett enkelt yrkande om bifall till denna motion svårigen kan göras, enär i motionen förutsattes, att utskottet skulle i detalj utforma vissa frågor, som sammanhånga med motionärernas yrkande, så återstår mig ingenting annat än att yrka återremiss till utskottet. Det förefaller mig då också naturligt, att de socialdemokratiska motionärer, som motionerat efter andra linjer, skulle kunna förena sig i detta yrkande, därest de, såsom jag åtminstone tills vidare har anledning att antaga, mena fullt allvar med sina motioner.

Vid sådant förhållande och med förhoppning, att jag skall komma att stödjas av samtliga socialdemokrater i denna kammare, vill jag, herr talman, hemställa, att ärendet måtte återförvisas till utskottet för förnyad behandling.

Herr Bärge: Herr talman! Jag skulle icke ha besvärat kammaren, om icke herr Winberg hade kostat på sig att beteckna en del av de åtgärder, som företagas för att främja statstjänarnas intressen, såsom humbug. Jag vill säga, att om herr Winberg hade uraktflåtit att uttala sig i dag, skulle han gjort sig urarva i en rad av åtgärder, som jag vill beteckna såsom humbug. Herr Winberg har icke motionerat i frågan i första kammaren, såsom hans kommunistiska kamrater i andra kammaren gjort, och detta skulle jag vilja räkna honom till heder.

Vid ett sammanträde, som hållits med dem, som äro särskilt intresserade av, att en höjning av statstjänarnas dyrtidstillägg åvägabringas, företogs vid riksdagens början en allmän diskussion i frågan, och det påvisades där ovederläggigen, att någon annan tänkbar, framkomlig väg än den, som angives i den socialdemokratiska motionen, icke förelåg. För att beteckna en särställning och för att söka överbjuda den socialdemokratiska motionen kom emellertid

Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

(Forts.)

*Dyrtidstill-
lägg åt be-
fattningsha-
vare i sta-
tens tjänst.*

(Forts.)

och trots detta den kommunistiska motionen fram. Den var således, enligt mitt förmenande, ren humbug. Så hänger den saken ihop.

Nu är det ingen av dessa motionärer, som icke på förhand haft på känn, att det skulle vara tämligen lönlöst att få till stånd någon ändring i de nuvarande grunderna för dyrtidstilläggs utgående, men icke desto mindre har man från socialdemokratiskt håll ansett, att de krav, som rests och därför vore svåra att avvisa, vore så pass rimliga, att man icke borde väja för att föra fram dem, trots det att rätt ingen utsikt fanns att få dem uppfyllda. Det förefaller mig, som om denna åtgärd skulle innehålla mera realitet än det blir, om man framkommer med ett förslag, som har ännu mindre utsikt att kunna leda till något resultat.

Jag har, herr talman, velat betona detta, därför att jag förstår, att, i enlighet med gammal ordning, de olika motionärernas yrkanden skola komma att utmyntas i pressen för att tjäna olika intressen.

Även om jag vet, att det är hopplöst, även om jag vet, att denna fråga ventilerats inom utskottet och även om jag vet, att också de, som intressera sig för, att en höjning av statstjänarnas dyrtidstillägg kommer till stånd, funnit, att de bäst gagna saken genom att hålla fast vid den gamla linjen, så kan detta icke hindra mig från att yrka bifall till min motion.

Herr Pålsson: Herr talman! För endast en månad sedan pläderade herr Winberg mot tanken, att en stor grupp av Sveriges befolkning, nämligen sockerbetsodlarna, skulle beredas någon hjälp av staten för att uppehålla en näring, å vilkens produkter priset sjunkit under förkrignivån. I dag pläderar han för, att dyrtidstilläggen åt statstjänstemän skola höjas till belopp, som utgingo före år 1923. Skorrar icke herr Winbergs eget yttrande i hans öron, då han vet, att hälften av Sveriges befolkning — den jordbrukande — måste sälja sina produkter till pris, understigande dem, som gällde före världskriget? Vad sockret beträffar ligga priserna för detsamma under 1914 års pris, och vad övriga produkter, såsom smör och fläsk, beträffar, äro priserna å dem betydligt lägre än dyrtidsindexen. Skorrar det icke i herr Winbergs öron, då han samtidigt som han vet detta talar för, att dyrtidstilläggen skulle återföras till vad som gällde före 1921? Det är orimligt att begära något sådant. Faktiskt kommer det att bli så, att om man fortsätter att sänka inkomst och välstånd för alla som syssla med jorden, så komma dyrtidstilläggen i framtiden att nedsättas i stället för att höjas.

Herr Winberg: Herr talman! Till herr Pålsson vill jag bara säga, att han tyckes icke ha studerat denna fråga tillräckligt. Av hans yttrande framgår tydligt, att han hyser den uppfattningen, att mitt yrkande skulle innebära, att statstjänstemännen skulle i år få *samma belopp i dyrtidstillägg*, som de fingo 1923. Men en var, som aldrig så litet satt sig in i frågan, vet, att de nuvarande grunderna för dyrtidstilläggen bygga på en så kallad glidande skala och att allt eftersom prisen sjunka, så sjunka också dyrtidstilläggen, oavsett om de utgå efter grunder, som fastställdes 1920, 1922 eller 1923. Det är en sak, som man bör taga reda på, innan man talar i denna fråga, herr Pålsson.

Beträffande herr Bårg kan jag med tillfredsställelse konstatera, att mitt yttrande förmått honom att yrka bifall till sin motion, vilket han eljest kanhända icke hade gjort. Då herr Bårg anser, att de krav, som framförts i den socialdemokratiska motionen, äro rimliga, vill jag fråga: Varför i all rimlighets namn finnes det icke så mycket disciplin bland de socialdemokratiska ledamöterna av statsutskottet, att de inom utskottet vidhålla sin ståndpunkt och gå in för den? Är det icke egendomligt, att de släppa den i utskottet? Någon

vidare logisk konsekvens av den en gång intagna ståndpunkten kan jag icke finna, att de socialdemokratiska ledamöterna av utskottet ådagalägga.

Vidare gav herr Bårg en relation av, huru den kommunistiska motionen tillkommit, som, såsom vanligt från det hållet, skiljer sig betydligt från sanningen. Det är icke på det sättet, att denna motion kom till bara för att övertrumfa den socialdemokratiska motionen. De yrkanden, som framföras i den kommunistiska motionen äro icke heller specifikt kommunistiska, utan dessa yrkanden ha gjorts av statstjänarnas centralorganisation, och den organisationen torde icke herr Bårg vilja beteckna såsom uteslutande kommunistisk. Den manövern att söka göra saken misstänkt genom att säga, att det här gäller en kommunistisk sak, lyckas således icke. Men oavsett om saken är kommunistisk eller icke, varför skulle det, herr Bårg, vara så orimligt att återgå till de bestämmelser, som gällde före 1923? Är det därför, att de ändringar, som då gjordes, föreslogos av en socialdemokratisk finansminister, som det socialdemokratiska partiet icke vill engagera sig i saken?

Herr talman! Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Lindblad: Herr talman! Jag skall endast be att få yrka bifall till statsutskottets hemställan, då en återremiss säkerligen icke skulle föranleda någon ändring i utskottets beslut. Denna fråga har varit ventilerad varje år, och ju mer den tidpunkt närmar sig, då en ändring kommer att ske på grund av det förslag, som den nu arbetande kommittén för inarbetande av dyrtidstilläggen i lönerna kommer att avgiva, desto mindre anledning är det att vidtaga någon ändring.

Herr Bårg: Herr talman! Jag vill bara kosta på ett par ord för att säga kammaren, att den motion, som socialdemokraterna burit fram, är precis samma framställning, som statstjänstemännens förbund gjort till Kungl. Maj:t i frågan. Herr Winberg söker blanda bort saken med den framställning, som gjorts om en permanent löneregleryng, men den frågan föreligger ju icke här nu. Den socialdemokratiska motion, som föreligger, är ordagrant samma framställning, som statstjänstemännens organisation gjort hos Kungl. Maj:t rörande *dyrtidstilläggen*. Jag har icke talat om det rimliga eller orimliga i och för sig, det berättigade eller oberättigade i den kommunistiska motionen, utan jag har talat om, att det var utsiktslösare att kunna vinna gehör för densamma och att den med sin formulering icke komme att leda till något annat resultat än den här knivkastningen, som är mycket litet värd.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt, vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till den av herr Bårg m. fl. i ämnet väckta motionen samt slutligen därpå att utlåtandet skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förstnämnda propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 2, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

*Dyrtidstill-
lägg åt be-
fattningssha-
vare i sta-
tens tjänst.*
(Forts.)

Ang.
en försöks-
gård för
jordbruket
i mellersta
Norrland.

Punkten 2.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för budgetåret 1929/1930 anvisa

dels för upprättande vid Lanna Borregården i Saleby socken av Skaraborgs län av en fast försöksgård för jordbruket ett extra reservationsanslag av 79,400 kronor,

dels ock till driftkostnader för nämnda försöksgård ett extra anslag av 22,000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 45 i första kammaren av herr *Tjällgren* och nr 93 i andra kammaren av herr *Strindlund* m. fl., däri hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till nästa års riksdag om inrättande i Västernorrlands län av en fast försöksgård för jordbruket i mellersta Norrland.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning för budgetåret 1929/1930 anvisa

dels för upprättande vid Lanna Borregården i Saleby socken av Skaraborgs län av en fast försöksgård för jordbruket ett extra reservationsanslag av 79,400 kronor,

dels ock till driftkostnader för nämnda försöksgård ett extra anslag av 22,000 kronor,

2) att de väckta motionerna I: 45 och II: 93 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *Tjällgren*: Herr talman, mina herrar! Såsom framgår av den nu föredragna punkten vid utskottets föreliggande utlåtande, har jag tillåtit mig väcka en motion, vari hemställes, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till nästa års riksdag om inrättande i Västernorrlands län av en fast försöksgård för jordbruket i mellersta Norrland». Emellertid har utskottet på de skäl, utskottet i utlåtandet anført, ansett sig icke böra tillstyrka motionen.

Då jag deltagit i detta ärendes behandling i utskottet men likväl icke reserverat mig mot utskottets hemställan, har jag ansett mig böra här begära ordet för att tillkännagiva och få till kammarens protokoll antecknat, att denna min underlåtenhet ingalunda får tolkas så, som om jag skulle ha gått på avslag å min egen motion. Anledningen till, att jag icke reserverat mig, är, att jag ansett det uttalande, utskottet i sin motivering gjort, vara av den art, att jag kan hysa förhoppning om, att min motion i alla fall kommer att leda till önskat resultat. Utskottet yttrar nämligen i slutet av sitt utlåtande: »Å andra sidan anser sig utskottet icke böra, såsom motionärerna avse, påkalla framställning härutinnan till 1930 års riksdag men är övertygat, att Kungl. Maj:t skall vid lämplig tidpunkt förelägga riksdagen förslag i ämnet», det vill säga framställning om inrättande av nämnda försöksgård. Då jag nu ser, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet är närvarande här i kammaren, vill jag därför passa på att till herr statsrådet rikta en vördsam vädjan, att herr statsrådet icke måtte låta det dröja alltför länge, innan förslag från Kungl. Maj:ts sida framlägges för riksdagen om inrättande av ifrågavarande försöksgård.

Herr talman! Under sådana förhållanden har jag intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag i denna punkt.

Ang.
en försöks-
gård för
jordbruket
i mellersta
Norrländ.
(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 3—24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 25.

I denna punkt hade utskottet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 162 och II: 295 såsom bidrag till avlönande under 1929 av högst 56 jordbrukskonsulenter anvisa för budgetåret 1929/1930 ett extra förslagsanslag av 281,000 kronor.

Anslag till
avlönande av
jordbruks-
konsulenter.

I de likalydande motionerna nr 162 i första kammaren av herr *Bodin* m. fl. och nr 295 i andra kammaren av herr *Gardell* i Gans m. fl. hade hemställts, att riksdagen såsom bidrag till avlönande under 1929 av högst 59 jordbrukskonsulenter måtte anvisa för budgetåret 1929/1930 ett extra förslagsanslag av 293,000 kronor att fördelas bland hushållningssällskapen så, att varje hushållningssällskap erhöle anslag till avlönande av minst två konsulenter.

Herr **Bodin**: Utskottet har avstyrkt den av mig och andra ledamöter av kammaren väckta motionen om höjning av det av Kungl. Maj:t begärda och av utskottet i denna punkt behandlade anslaget, så att minst två jordbrukskonsulenter komme att anställas hos varje hushållningssällskap. Vid bifall till motionen skulle det bliva Gotlands läns, Kalmar läns norra och Älvsborgs läns södra hushållningssällskap, som vartdera komme att erhålla ytterligare en konsulent.

Det är enligt min mening alldeles nödvändigt, att varje hushållningssällskap har både en jordbrukskonsulent och en mejerikonsulent till sitt förfogande. Jordbrukskonsulenten är under större delen av året upptagen med egnahemsverksamheten. Han sysslar med jordbrukspremiering, försöksverksamhet, anordnande av småbrukarkurser och studieresor samt utlämnande av statsbidrag till nyodlingar och betesförbättringar ävensom av nyodlingslån. Man kan därför med skäl säga, att hela hans verksamhet är koncentrerad på arbete med egnahemslägenheter och liknande jordbruk, medan han i nu nämnda tre länsdelar knappast får någon tid övrig för de viktiga göromål, en mejerikonsulent har om hand, en brist som motionen avsåg att avhjälpa. Då emellertid utskottet hänvisar till, att detta ärende är under utredning i jordbruksdepartementet, eftersom en därmed sammanhängande fråga där är föremål för utredningsarbete av särskilda sakkunniga, hoppas jag, att denna utredning kommer att gå i den riktningen, att även de av mig nämnda mindre hushållningssällskapen måtte erhålla anslag till en jordbrukskonsulent och en mejerikonsulent vartdera.

Under sådana förhållanden har jag, herr talman, intet yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågakvarande punkten hemställt.

Punkterna 26—52.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av väckta motioner angående vissa lättnader i fråga om anskaffande av vårutsäde; samt

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frigivande till allmänt begagnande av fisket vid vissa kronan tillhöriga stränder, holmar och skär vid västkusten.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 173.

Avgåvos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 258, av herr *Strömberg* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för understöd åt folkskoleväsendet; och

nr 259, av herr *Sederholm* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till folkskoleseminarierna.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av visst nybyggnadsbelopp;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i grunderna för statsbidrag till inredande av nya vårdplatser för vuxna vid centralsanatoriet i Hällnäs;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utläggande av vissa statsgruvefält inom Norrbottens län; samt

nr 30, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag till uppehållande av den industriella standardiseringsverksamheten;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om vissa ändringar i den vid avlöningsreglementet för befattningshavare vid riksdagens verk fogade tjänsteförteckningen m. m.;

nr 19, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om anslag för bidrag till kostnaderna för omläggning av allmänna vägen Tumba—Uttran;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för ordinarie lärare vid statsunderstödda handelsgymnasier;

nr 21, i anledning av väckta motioner om pension åt konstnären Nils Forsberg; samt

nr 22, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i villkoren för understöd från Vadstena krigsmanshuskassa;

första lagutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion angående lagstiftning av visst innehåll rörande under fideikommissrätt innehavd lösöendom; ävensom

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion om riktlinjer för svensk utrikespolitik;

nr 2, i anledning av väckt motion om världsspråket;

nr 3, i anledning av väckt motion om nationernas självbestämmanderätt i alla världsdelar;

nr 4, i anledning av väckt motion om jordens befolkningsfråga och rasernas likställighet;

nr 5, i anledning av väckt motion om den ekonomiska fattigdomen och den internationella rättsordningen; samt

nr 6, i anledning av väckt motion om den andliga fattigdomen och den internationella rättsordningen.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.14 på dagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 12 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Herr statsrådet *Lindskog* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 172, angående pension åt filosofie magistern J. E. Högbergs änka och barn; samt

nr 174, med förslag till lag med särskild bestämmelse angående rätt att erhålla laga skifte inom vissa delar av Kopparbergs län.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet **Lindskog**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Alkmans interpellation angående försändande till utlandet av Pilos kröningstavla m. m., erhöll ordet och yttrade: Med första kammarens medgivande har herr Alkman till mig framställt följande spörsmål:

1) Anser herr statsrådet, att rent principiella hänsyn kunna medgiva försändandet utomlands av ett både konstnärligt och nationellt så enastående verk som Pilos kröningstavla?

2) Om så skulle vara fallet, anser herr statsrådet, att den förebragta utredningen är tillräcklig för att häva de betänkligheter mot en sådan försändning, som grunda sig på tavlans bräcklighet, sporttekniska skäl, hänsynen till alltid möjliga trafikolyckor samt föreliggande erfarenhet av vad som, även med iakttagande av största försiktighet, kan inträffa vid upprepade upphängnings- och förpackningsprocedurer?

I sin motivering till dessa frågor har interpellanten omnämnt den framställning, som gjorts av överintendenten och chefen för nationalmuseum om medgivande att få till den förestående svenska konstutställningen i Paris utlåna, bland andra staten tillhöriga konstverk, jämväl Pilos stora målning över konung Gustaf III:s kröning i Storkyrkan den 29 maj 1772, och har interpellanten vidare redogjort för de yttranden av nationalmusei konservator G. Jaensson, som förelegat vid ärendets behandling inom museet, ävensom för en inom museinämnden avgiven reservation mot överintendentens beslut.

Ang.
försändande
till utlandet
av Pilos krö-
ningstavla.

Ang.
försändande
till utlandet
av Pilos krö-
ningstavla.

(Forts.)

Beträffande den ifrågavarande tavlans höga konstnärliga och nationella värde kan ej råda mer än en mening. Den intager en rangplats inom vårt måleri, och det är uppenbart, att dess förekomst å den blivande Parisutställningen skulle i hög grad medverka till att höja utställningens konstnärliga nivå. Nationalmuseichefen har också i sin skrivelse betonat, att konstverket vore av avgörande betydelse för utställningens framgång. Regeringen har med stort intresse omfattat planerna för ifrågavarande utställning; så har på dess förslag Kungl. Maj:t utsett utställningens bestyrelse, ställt erforderliga medel till förfogande för förberedande arbeten och för ändamålet medgivit värdefulla lån ur statens konstsamlingar. Givetvis är regeringen i hög grad intresserad för att utställningen skall vinna all den framgång och röna allt det erkännande, som ett uppvisande av det främsta av vår svenska konst förtjänar. Från denna synpunkt är ett medtagande av Pilos kröningstavla onekligen önskvärt, och några principiella betänkligheter mot en utlåning med hänsyn till tavlans konstnärliga och nationella värde synas näppeligen, då det gäller ett så enastående tillfälle som det förevarande, vara för handen.

Ett försändande till avlägsna orter av tavlor är emellertid alltid förenat med vissa risker. Även om man bortser från risker för järnvägsolyckor, brand o. d., vilka föreligga vid alla transporter av konstverk och vilka möjligen ej i detta fallet böra stå hindrande i vägen, förefinnas risker även i avseende å förpackningen, själva transporten och upphängningen, och de förstoras, i samma mån förpacknings- och upphängningsprocedurerna måste upprepas. Dessa risker ställa sig dock olika beträffande olika konstverk. Vad en ny tavla på en ny och stark duk kan tåla, kan ej alltid vara lämpligt för ett gammalt konstverk, som består av ett sprödare materiel.

Pilos kröningstavla är, såsom konservator Jaenssons utlåtande giver vid handen, på grund av sin ålder av en mycket ömtålig beskaffenhet. »Duken är», heter det, »synnerligen skör och murken samt genom ett flertal upp- och nedspänningar sönderspikad i kanterna.» Härtill komma jämväl tavlans stora mått — duken mäter en storlek av ungefär 3×5.30 meter — och givetvis kan transporten av en sådan tavla ej vara lika riskfri, som då fråga är om försändande av tavlor av senare ålder eller av mindre storlek. Redan under själva färden i järnvägsvagnen framträda dessa risker genom den skakning, för vilken tavlan under färden utan tvivel kommer att utsättas, och man har att överväga, huruvida riskerna i detta hänseende kunna anses borteliminerade genom det förslag till emballering av tavlan, som konservator Jaensson i sitt senare utlåtande framlagt. Vidare äro att uppmärksamma de riskmoment, som alltid måste vara för handen, då det gäller själva transporterandet och förflyttandet av tavellådan i och ur järnvägsvagnarna och till och från respektive museibygnader. Även med iakttagande av den största försiktighet kunna därvid särskilt med hänsyn till lädans stora tyngd allvarliga skador lätt inträffa.

Jag ber att på interpellantens första fråga få avgiva det svaret, att jag ej anser rent principiella hänsyn förhindra, att ett sådant verk som Pilos kröningstavla försändes utomlands. På den andra frågan beder jag få svara, att regeringen vill ägna den största uppmärksamhet åt spörsmålet om utlåning av Pilos kröningstavla; det kommande beslutet, vilket naturligtvis är att med det snaraste förvänta, kommer för visso att fattas i fullt medvetande om ansvaret för ett verk av ett så stort konstnärligt och nationellt värde som det ifrågavarande.

Herr Alkman: Herr talman! Till en början ber jag att få till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet framföra min livligt kända tacksamhet för den av svaret att döma ingående och sorgfälliga uppmärksamhet han

ägnat åt de av mig framställda frågorna. Jag ber därvid att få tillägga, att jag livligt uppskattar den artighet, som fått sitt uttryck däri, att svaret avgivits redan före ärendets definitiva handläggning. Och jag är förvissad om, att denna min uppskattning delas av kammarens övriga ledamöter, som därigenom beretts tillfälle att, därest de så skulle önska eller anse nödvändigt, på förhand göra sin mening hörd och vid det definitiva avgörandet beaktad. Att herr statsrådets svar icke utmynnat i ett bestämt tillkännagivande rörande det råd, han kommer att giva Kungl. Maj:t i ärendet, finner jag med hänsyn till detta förhållande fullt naturligt. Svarets form behöver därvid sålunda inte ens förklaras genom en i och för sig begriplig konstitutionell grannlagenhet.

Vad själva svarets sakliga innehåll beträffar, så har herr statsrådet, såsom kammaren nu hört, fäst avgörande vikt vid de för detta konstverk med hänsyn till dess ovanliga storlek och dess synnerligen bräckliga beskaffenhet alldeles speciella transportriskerna. Hans eftertryckligt framhållna betänkligheter rörande detta moment synas i allt väsentligt sammanfalla med mina egna. Jag är med honom fullkomligt ense, då han synes vara av den mening, att den av museikonserveratorn i dennes första yttrande framhållna faran för skakningar med ty åtföljande vibrationer i färgmassan inte kan anses betryggande undanröjd genom det transportsätt, som är angivet i hans andra yttrande och vilket i varje fall endast skulle minska transportrisken under själva järnvägsresan, inte vid in- och uppackning, vid upprepade nedtagningar och upphängningar. Jag vill emellertid påpeka, att det finnes en omständighet, som i sammanhang härmed icke synes ha blivit undersökt. Färgmassan i en oljemålning undergår till en början en försäpningsprocess, vilken ger massan dess säregna konsistens, bättre eller sämre beroende på mer eller mindre solitt målningssätt. Men vid hög ålder undergår den sålunda försäpade massan en kristallisation, som kan göra den till ytterlighet skör. Den normala tid, som man anser åtgå för denna kristallisationsprocess, torde man i allmänhet sätta till ett par hundra år, men den kan vara längre, och den kan också vara kortare. Vad Pulos tavla beträffar, så har den under bortåt 100 utav sina 140 år varit starkt utsatt för solbränna, vilket i hög grad bidragit till dess numera så dokumenterat bräckliga beskaffenhet. Det kan ifrågasättas, huruvida denna solbränna kunnat påskynda kristallisationsprocessen. Jag har låtit förhöra mig hos en framstående kemisk auktoritet, hur härmed kan förhålla sig. Han har svarat, att den frågan är icke vetenskapligt uttrönt, men att det ingalunda är otänkbart, att så kan vara fallet, i viss mån beroende av arten av de använda färgstoffen. I alla händelser är, om kristallisation blott i någon mån inträtt, skakningsfaran mycket betydande. Det har hänt, att vid transport av äldre tavlor färgen under transporten genom vibrationen fullkomligt lossnat från duken och vid framkomsten legat som en död stoftmassa på golvet. Jag vill för övrigt erinra om, att Nationalmuseets ledning på tal om generalplanen för Stockholm framhållit det synnerligen riskabla i, att man skulle framdraga en trafikgata, en starkt trafikerad trafikgata, i omedelbar närhet till museet. Faran skulle bestå däri, att vibration skulle komma att åstadkommas i tavelbeståndet, särskilt gäller det de äldre tavlorna. Men emot att utsätta Pulos gamla tavla för hundratusentals vibrationsmoment vid skenkarvar och växlar under tur- och returresan Stockholm—Paris har den däremot icke haft någon erinran att göra. Detta är så mycket märkligare, som denna dyrbara tavla både genom sin vid transport ohanterliga storlek och sitt av ålder och tidigare bristfällig vård framkallade bräckliga skick måste erbjuda de allra största svårigheter av alla slag för en trygg förflyttning. Att särskilt de mekaniska riskerna — jag tänker nu ej på de kemiska, som jag något vidrört — mångfaldigas oerhört såväl genom tavlans abnorma storlek som genom färgstoffets faktiskt mycket ojämna tjocklek är självfallet. Och redan dessa risker borde

Ang.
försändande
till utlandet
av Pulos krö-
ningstavla.

(Forts.)

Ang.
försändande
till utlandet
av Pilos krö-
ningstavla.

(Forts.)

enligt min mening innebära ett fullkomligt tillräckligt skäl för avslag på utställningskommitténs framställning.

Om totalriskerna, rörande vilka herr statsrådet i sitt svar yttrat sig mycket kort, skall jag också fatta mig mycket kort. De äro påfallande, ehuru man väl kan anse, att de procentuellt skulle vara små. Jag har emellertid sett litet på olycksstatistiken från järnvägarna och funnit, att under åren från 1926, tror jag det var, till 1929 hade man i Tyskland 15 katastrofala järnvägsolyckor, i Frankrike under samma tid 12. Dessa siffror gälla alltså bara de rent katastrofala olyckorna, men vad den nu föreliggande frågan beträffar, så är det ej de, som äro av den största betydelsen, utan det är de mångfaldiga, ideligen förekommande olyckstillbudena, olyckorna av smärre beskaffenhet, varom tidningarna aldrig tala. Vi ha från gårdagen ett påfallande exempel från Göteborg, då 9 godsvagnar fullständigt förstördes, och det är ändå ett fall, då far-ten var liten och då man ej kan göra någon människa ansvarig för någon oförsiktighet. Beträffande vad som då skedde, låg det så att säga i sakens natur, att det kunde ske. Jag vill inte tänka mig, hur man skulle känna det, och jag är viss om, att herr statsrådet ej heller vill föreställa sig, hur han skulle känna det, ifall genom ett sådant missöde en olycka skulle hända ett sådant verk som det, varom vi nu tala.

När jag framställde min interpellation i denna fråga, skedde det ju givetvis i första hand för att få tillfälle att i kammaren inför det ansvariga statsrådet framföra mina betänkligheter i själva det konkreta ärende, som framkallats genom nationalmuseichefens tillstyrkande av utställningskommitténs framställning. Men jag hade också ett annat skäl, och det var det, att jag om möjligt ville få en princip fastslagen för framtiden rörande liknande ärendens behandling, en princip till skydd för landets högsta konkreta kulturvärden. Det var i detta syfte, som jag gav min första fråga till herr statsrådet dess formulering. Nu har herr statsrådet på denna fråga svarat, att han inte anser, att principiella hänsyn bort föranleda ett avslag på framställningen angående kröningstavlan, och han har givit detta svar, ehuru han förut i sitt svar uttalat, att beträffande tavlans höga konstnärliga och nationella värde ej kan råda mer än en mening. Om jag tolkat honom rätt, skulle han därmed hava accepterat den värdesättning av tavlan, som jag för några dagar sedan tillät mig att göra i pressen, då jag betecknade den som en oersättlig klenod av svensk kultur, på svensk mark ett nationellt unicum likaväl som ett konstnärligt — en värdesättning, som för övrigt så gott som enhälligt biträtts av alla sakkunniga, som under de senaste dagarnas ganska livliga pressdiskussion yttrat sig om tavlan. Men därav skulle då, för herr statsrådets del, den slutsatsen kunna dragas, att han inte anser något konstnärligt och nationellt kulturföremål vara av den rang, att det under inga förhållanden borde få utan nödtvång föras ut ur landet. Skulle denna tolkning vara riktig, måste jag anmäla en bestämt avvikande mening. Jag vågar uttala den bestämda uppfattningen, att konstnärliga och nationella kulturföremål av högsta rang, som äro fullkomligt unika och sålunda ej kunna med några som helst likvärdiga föremål ersättas, under inga förhållanden annat än på grund av det rena nödtvånget böra förflyttas från den plats, som utsetts för deras trygga bevarande. Såvitt jag kunnat förstå, är detta en princip, som av andra kulturstater undantagslöst blivit i praktiken erkänd. Sådana dukar, som Davids »Napoleons kröning» eller Delacroix' målning över julirevolutionen ha aldrig utlånats från Louvren och skola säkerligen aldrig komma att utlånas. I min interpellation har jag påpekat den stora holländska utställning, som för närvarande pågår i London, med bland annat ett sextiotal dukar av Rembrandt. Den holländska staten har icke till denna utställning utlånat sådana verk som »Nattvakten» eller »Syndikerna» — »Staalmeesters» som den heter på holländska — tvivels-

utan av rent principiella skäl. Jag måste betrakta det som så, då särskilt den sista tavlan, »Staalmeesters», är en tavla av mycket måttlig storlek och synligen väl bevarad. Där borde alltså de speciella risker, som äro förutsedda för Pilos tavla, icke ha varit av någon betydelse, utan det måste hava varit principiella skäl, som förmått dem därtill. Man kan dock vara övertygad om, att mycket livliga önsknings uttrycks om att få dessa Rembrandts allra förnämsta verk med i denna utställning, som är av officiell beskaffenhet och som kommit till för att giva världsstaden och över huvud hela världen ett begrepp om det gamla holländska måleriets utomordentliga beskaffenhet. — Från ett enda håll har det under pressdiskussionen ifrågasatts, om Pilos kröningstavla skulle ha det *nationella* värde — icke det konstnärliga, det har ingen ifrågasatt — som jag tillmätt den. Ifrågasättandet har gjorts till följd av det starka fantasidrag, det »overklighetsdrag», som den underbara duken äger. Gentemot detta är jämförelsen med Rembrandts världsberömda »Nattvakt» tillräcklig. Den har fullt ut, i lika hög grad ett fantasidrag, ett overklighetsdrag. Men detta har i holländarnas ögon blott förhöjt konstverkets värde och gjort det ännu mer omistligt.

Låt oss göra det tankeexperimentet, att Pilos kröningstavla försvunnit och att på dess hedersplats i Nationalmuseum uppsattes den yngre Per Kraffts konstnärligt medelmåttiga men som protokollsmässigt dokument fullkomligt pålitliga målning över Karl XIV Johans kröning på Drottningholms slott. Skulle någon klok människa däri kunna se någon ersättning? Nej! Först när en historisk handling av konstnären lyfts upp i en högre sfär och han förmått att ge den ett förklarad och förklarande skimmer, först då har han förmått att stegra dess personhistoriska och dokumentariska betydelse till ett nationellt värde. Det är denna geniets stegring av en historisk festlighet till en festsyn av och för svenska folket för kommande tider, som gör ett verk som Pilos kröningstavla till en nationell omistlighet. Men det verkligt nationellt omistliga får man ej utsätta för någon risk, som kan undvikas. Och jag skulle önska, att denna princip en gång för alla bleve godkänd även i vårt land, och det har varit mig angeläget att från denna plats få utsäga detta.

Huru som helst så vågar jag av herr statsrådets svar trygga mig vid den förhoppningen, att det stora konstverk, som nu diskuteras, får stanna på den relativt mest trygga plats, där det nu hänger — till glädje för åskådarna, både svenskar och främmande, och till fruktbarande sådd för svensk konst nu och framdeles. Jag förstår mycket väl, att önsknings kunnat finnas att med ett konstverk av denna utomordentliga rang rikta vår utställning i Paris, vilken vi alla önska all möjlig lycka och framgång, men vad jag mindre förstår, det är, att dessa önsknings icke tyglats av i mina ögon naturliga betänkligheter. Det har också överraskat mig, att i den förebragta utredningen från museet intet aktstycke finnes, som gör reda för opinionen inom utställningskommittén. Man vet icke, huruvida ärendet är föredraget inom kommittén i dess helhet, och i alla händelser icke, hur kommitténs särskilda ledamöter därtill ställt sig — om alltså den önskan, som framställts, utan betänkligheter verkligen är kommitténs enhälliga. Vid en framställning som den av kommittén avgivna brukar ett dylikt aktstycke, ett protokollsutdrag, alltid förekomma, men jag har till min förvåning icke funnit något i detta fall, en brist i utredningen, som jag nödgas påtala.

Skulle emellertid, vilket jag för min del livligt önskar och hoppas ej måtte ske, framställningen komma att bifallas, så vill jag framhålla den absoluta nödvändigheten av en sektionsfotografering och av- och insynning utav tavlan av en opartisk kommission. Vi hava, såvitt mig veterligt är, inte ens någon fotografisk framställning av tavlan annat än av en mycket måttlig storlek, och som syneinstrument är ett sådant fotografi fullständigt otillräckligt och

Ang.
försändande
till utlandet
av Pilos krö-
ningstavla.
(Forts.)

Ang.
försändande
till utlandet
av Pilos krö-
ningstavla.
(Forts.)

otjänligt. Det enda sätt, varpå man skulle vara försvarad ur synesynpunkt, vore att göra en fotografering i största möjliga skala av tavlan sektionvis, låt mig säga ungefär en kvadratmeter för varje sektion, varigenom tavlans alla detaljer, så långt som fotografiskt ske kan, bleve autentiskt fastställda. Vidare skulle med ledning av sådana fotografier ett fullkomligt utsyningsinstrument upprättas, och vid tavlans eventuella återkomst en insyning med samma instrument företagas. Det är klart, att vad jag här säger har sin betydelse även för de tavlor, mot vilkas flyttande jag icke hyser eller på allvar velat uttrycka några särskilda betänkligheter. En sådan fotografering förefaller mig vara i detta fall alldeles särskilt påkallad, och jag förmodar, att nationalmuseichefen skulle finna den så mycket mer naturlig, som han i detta speciella fall själv, såsom blivande generalkommissarie i Paris, är på samma gång låntagare och långivare. Jag ber också att få säga, att mig veterligt begagnar man vid alla utlåningar från stora museer denna metod. Vid Louvren gör man det, det vet jag speciellt, och jag har all anledning att antaga, att så sker även på andra håll, då det rör sig om så stora värden. Vad detta fall beträffar, så rör det sig redan om ett assuransvärde på cirka 1 miljon, och det är ett mycket lågt assuransvärde enligt min uppfattning. Vad kulturvärdet beträffar, så låter det sig naturligen icke i några som helst siffror, icke ens approximativt, bestämmas.

Ja, jag vill ej säga mer än vad jag nu har sagt utan ber att till allra sist ännu en gång få till herr statsrådet framföra min vördsamma tacksamhet för den uppmärksamhet, som han ägnat denna fråga.

Herr Westman: Även jag ber att till herr statsrådet få framföra min tacksamhet såväl därför, att han i dag har besvarat den framställda interpellationen, som därför, att han svarat redan innan ärendet blivit avgjort, innan herr statsrådet fattat ståndpunkt i saken. Jag ser däri en önskan från herr statsrådets sida att vid den åsikt, som uttalas i denna debatt från den ena eller andra kammarledamoten, fästa det avseende som denna åsikt kan förtjäna.

Om jag tillåter mig att säga några ord i denna sak — så skall jag till en början erinra därom, att herr statsrådet i sitt svar endast knapphändigt har berört frågans principiella sida. Herr statsrådet förklarade, att det enligt hans tanke ej mötte några principiella betänkligheter att skicka iväg Pilos tavla till utställningen i Paris, då det gällde ett enastående tillfälle. Det skulle enligt min mening hava varit synnerligen intressant, om han närmare utvecklat sina synpunkter på de principer, som man har att taga hänsyn till vid avgörandet av detta ärende.

Jag tror, att man vid en principdiskussion bör utgå från att söka klargöra för sig museernas uppgift. Denna är flerfaldig. Museerna ha till att börja med den uppgiften att hålla konstverken tillgängliga, så att allmänheten på ort och ställe kan få se och njuta av dem. Därtill har man, som vi veta, på senare tider lagt den uppgiften för museerna, att de skola hålla konstverken tillgängliga för allmänheten även på andra orter. Man anordnar ju »vandringstillningar», och museerna sända ju sina skatter att exponeras på utställningar av allehanda slag. Men vid sidan härav ha museerna en annan synnerligen stor och betydelsefull uppgift, den nämligen att bevara föremålen för eftervärlden. De skola bevara dem för eftervärlden, icke bara på det sätt, att museerna skola utgöra förvaringsorter, där föremålen äro skyddade för yttre åverkan, utan de moderna museerna utrustas också med särskilda anordningar för att hindra, att föremålen under tidernas längd skadas genom växling i temperatur, genom växling i fuktighetsgrad, genom olämplig belysning, genom skakningar och dylikt. Detta sker naturligtvis av det skäl, att

det för ett folk är av oerhörd betydelse, att blomman av vad de olika tidsskedena i dess liv frambragt av nationell kultur bevaras för en sen eftervärld.

När det blir fråga om hur man skall uppdraga linjerna för museernas verksamhet, då de skola fullgöra dessa olika uppgifter, undrar jag, om man inte skulle kunna enas därom, att de allra förnämligaste, de allra betydelsefullaste konstverk, som ett folk har frambragt, skola kvarstanna i museerna och där skyddas på ett sådant sätt, att man med säkerhet kan påräkna, att även en mycket avlägsen eftervärld skall bli i tillfälle att betrakta dem. Museernas andra uppgifter, deras ambulatoriska verksamhet, får tillgodoses genom konstverk av så att säga mera ersättlig beskaffenhet. En dylik gränssättning är ägnad att väcka mindre betänkligheter, om vi komma ihåg, att utställningar på främmande ort också ha att påräkna hela den mängd konstföremål, som icke hamnat inom museernas väggar.

Det skulle naturligtvis vara ett tecken till fattigdom i ett folks kulturella produktion, om man inte skulle kunna draga den gräns, som jag här har velat ange. Om man i stället skulle säga: vår kultur har tyvärr frambragt ett sådant fåtal förstklassiga konstverk, att vi äro nödsakade att skicka allt vad vi därav ha utan undantag, alltså även ett sådant verk som Pilos tavla till en utställning i främmande land. På det viset har i varje fall vitterhetsakademien icke resonerat, när den avgivit sitt utlåtande i fråga om sändandet till Parisutställningen av de föremål, som stå under dess vård, ty, som herr statsrådet har sig väl bekant, har vitterhetsakademien avstyrkt, att Söderalaflöjeln skulle skickas dit, och akademien har uttalat starka betänkligheter även i fråga om flera andra av de föreslagna föremålen. Jag ber att för herr statsrådet få nämna, att bland de föremål, som därvid åsyftas, är särskilt Skogtapeten. Jag deltog visserligen inte i akademins beslut, men jag har deltagit i ärendets förberedande behandling, så att jag känner till vad som ligger bakom den formulering, som presenterats för herr statsrådet.

Jag vågar tro, att det skall lyckas vårt land att bli representerat på utställningen i Paris på ett fullt tillfredsställande sätt utan att man griper så djupt in i det allra heligastes konstskatter, som utställningskommittén önskat göra.

Såsom redan framgått av vad jag sagt, ansluter jag mig till det avstyrkande, som framförts av interpellanten i det fall, som han har berört, och jag delar dessutom de betänkligheter, som uttalas av vitterhets-, historie- och antikvitetssakademien.

Jag ber att få till herr statsrådet rikta den vädjan, att han, när han skri- der till att råda Konungen i detta ärende, måtte behjerta de synpunkter, som framförts under denna debatt.

Herr Rydén: Herr talman! Jag ber att få tala såsom en för vårt nationalmuseum och dess konstskatter intresserad lekman. Jag tror, att det kan vara skäl, att det även från det hållet säges ett ord, utöver vad som här yttrats av represenanter för konst och vetenskap. Jag vill uttala min fulla anslutning till vad som anförts av de båda föregående talarna. Jag känner mig personligen, när jag ser förteckningen över de konstverk, som äro föreslagna att sändas till Paris, övertygad om att Sverige inte kommer att bli svagt representerat utan att landet med dessa kan hävda sitt anseende och sin ställning, men det förefaller mig, som om man aldrig borde taga den risk, som ligger i att skicka ut våra allra förnämsta konstverk, särskilt när de, som i detta fall, äro utomordentligt bräckliga.

Jag har också varit i tillfälle att resa litet runt om i världen, och jag tror inte, att andra folk tillämpa en sådan ordning, som man från museets sida har tänkt sig. Man får ibland fara långa vägar för att få se världsberömda

Ang.
föresändande
till utlandet
av Pilos krö-
ningstavla.

(Forts.)

Ang.
föreläsning
till utlandet
av Pilos krö-
ningstavla.
(Forts.)

konstverk, och de, som äro ägare av dessa, hålla sannerligen på dem såsom dyrgripar och attraktioner. Vill man se Sixtinska madonnan, får man resa till Dresden, och vill man se en hel del andra världsberömda konstverk, får man resa dit, där de finnas. Jag menar, att det kan anses vara fullt berättigat, om vi här i Sverige ovägerligen upprätthålla den regeln, att den allra högsta eliten av vad som har frambragts av vår samtid eller av våra förfäder inte får utsättas för de risker, som förflyttningar innebära.

Jag vill sålunda med dessa få ord ge min anslutning till vad som yttrats av de föregående talarna, och jag riktar en mycket, mycket varm vädjan till herr statsrådet att inte utsätta detta konstverk för risken av en parisresa. Jag tror, att det skulle bli mycket stor sorg och säkerligen skulle väcka mycket djup beklämning och därtill föranleda mycket stort klander, ifall tavlan sändes och det inträffade någonting. Låt det allra finaste av vad vi ha stanna här i våra svenska museer och bibliotek — jag tänker i det senare fallet på Codex argenteus och sådant! Jag tillåter mig därför att i allra största enkelhet vädja till regeringen att i detta fall inte taga risken av en transport till Paris av Pilos kröningstavla.

Herr Bergman: Herr talman! Jag ber också att få deklarerat anslutning till de åsikter, som uttalats av samtliga de föregående talarna, och jag ber därtill att få säga, att jag i herr statsrådets uttalande, då han besvarade den andra av herr Alkmans frågor, ser en ganska viss förhoppning, att de synpunkter, som gjorts gällande under denna debatt, komma att ligga till grund för Kungl. Maj:ts beslut i frågan.

Jag kan ju också gärna tillägga, att jag i avseende å den första frågan står alldeles på samma linje som den andre talaren i debatten här, om jag fattade honom rätt, nämligen att det skulle varit önskvärdt att statsrådet även rent principiellt avvisat tanken på att låta låna ut sådana verkliga riksklenoder, som det här är fråga om. Jag tycker verkligen, att vi svenskar ganska ofta stå nästan litet för mycket med hatten i handen gentemot utlandet. Vi ha en kultur, som vi kunna vara så pass stolta över och som utlänningarna också börja mer och mer uppskatta, att vi gärna kunna ställa samma anspråk på att man må komma hit och se våra kulturskatter, som utlänningarna ställa på att man skall komma till dem, om man vill se deras. Jag har en smula erfarenhet från ett annat område än konstens, nämligen i fråga om utlåning av dyrbara handskrifter ifrån stora utländska handskriftssamlingar. Utlandet är visserligen tillmötesgående i rätt stor utsträckning, och det är ju för vetenskapens skull mycket viktigt, för att ej säga nödvändigt, när det gäller betydelsefulla forskningsuppgifter. Hit till Stockholm ha från olika länder skickats åtskilliga både gamla och dyrbara handskrifter, som jag och andra ha haft att göra med. Men det är att märka, att pergamentcodices äro ofantligt mycket mer varaktiga och mindre utsatta för transportrisker än målningar. Det berättas ju om Napoleon, att när han i Milano någon gång fick se en mycket berömd tavla, frågade han, hur länge den kunde stå sig. »Så och så många hundra år», svarade en expert. »Vilken erbarmelig odödlighet», svarade han. Böcker äro vida mer varaktiga, och därför kan man vara mera generös beträffande sådana än beträffande föremål av det slag, som det nu är fråga om. Men även rörande handskrifter har man i utlandet vissa mycket bestämda restriktioner. Beträffande sådana unika klenoder, som stå i montererna i Bibliothèque nationale i Paris och biblioteket i Vatikanen t. ex., skulle det nog aldrig falla någon människa in att tänka sig, att de skulle kunna skickas ut. Man får i stället besvära sig med att fara dit, där de finnas, om man vill studera dem eller också taga kännedom om dem i reproduktioner.

Jag menar således, att även rent principiellt böra konstverk av den unika

art, som det här är fråga om, vara fredade ifrån varje sådan utlåning, som här har ifrågasatts. När det nu dessutom finns fraktrisker av den beskaffenhet, som vi här ha hört i detalj beskrivas, bör saken vara fullkomligt klar. I det uttalande, herr statsrådet gjort, tycker jag, som sagt, att man kan se en förhoppning, att denna fråga måtte bli löst på lyckligt sätt.

*Ang.
försändande
till utlandet
av Pilos krö-
ningstavla.*

(Forts.)

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Jag skulle för min del kunna känna mig tillfredsställd med det svar, som herr statsrådet gav, och om ingen öppnat någon debatt här, skulle jag icke haft anledning att upptaga eller föranleda en sådan. Emellertid förefaller det mig, som om betänkligheterna mot att skicka Pilos kröningstavla till Paris alltför starkt understrukits. Det försiggår ett internationellt utbyte på det kulturella området, som av alla bör understödjas. De strävanden, som därvidlag göra sig gällande, skulle alldeles säkert lida ett alltför starkt avbräck, ifall riksdagen, varje gång det blev fråga om en sådan åtgärd som denna, skulle uttala sig. Här har bedrivits ett slags skrämselegitation gentemot den föreslagna åtgärden. Det kan vara på sin plats, att det säges ett ord däremot. Jag delar således icke dessa betänkligheter. Först uttryckte man saken så: »Tavlan skall transporteras i öppen vagn, och det betyder att det stora, vackra och dyrbara konstverket kommer att förstöras.» Sedermera har det visat sig, att det mycket väl går an att transportera tavlan i täckt vagn. Därmed förefaller det mig, som om en hel del riskmoment vore borta. Jag vill inte föranleda någon ytterligare debatt, men jag tror, att det är nyttigt för ett land som vårt, att vi få visa, vad vi äga i avseende å den produktion, som det här är tal om. Under sådana förutsättningar kan jag inte dela deras mening, som säga, att vi skola låsa in allt vad vi ha av värde och sända ut allt det sämre. På det sättet kommer inte landet till sin rätt ute i världen, och det är detta betraktelsesätt jag har velat inlägga min gensaga mot.

Jag slutar med att säga, att jag inte tror, att det är klokt, att riksdagen lägger sig i den fråga, som det här är tal om, och jag vill gentemot de andra talarna säga åt regeringen, att den icke bör alltför starkt lyssna till den agitation, som pågått beträffande denna tavla. Det kan behövas, att vi bli representerade därute i Paris. Herr Alkman har framhållit, att man i ett motsvarande fall vägrat att lämna ut Rembrandts »Nattvakten». Jag kan så väl förstå, att man gör detta; den tavlan hänger ju mitt i Europa, man stöter på den, från vilken kant man än kommer. Det innebär en viss skillnad. Vi här uppe i denna avlägsna del av Europa ha inte samma förmån, och därför få vi allt, om vi skola visa någonting, göra liksom de flesta andra nationer: vi få visa det på ort och ställe. Och här ha vi nu ett utomordentligt tillfälle att visa vad Sverige äger.

Jag vill inte bestämt yrka vare sig bifall eller avslag beträffande frågan om tavlans sändande till Paris, men jag har endast velat med min röst i någon mån neutralisera de betänkligheter, som framförts från den andra sidan.

Herr statsrådet Lindskog: Herr talman! Jag ber blott att få betyga, att jag för min del inte låtit leda mig eller kommer att låta leda mig på något sätt av hänsyn till något slags skrämselegitation vare sig i den ena eller den andra riktningen. Men jag vågar å andra sidan betyga, att regeringen naturligtvis kommer att taga all hänsyn till de synpunkter, som här inom denna kammare ha framförts ifrån olika håll, när regeringen avgör ärendet.

Man har frågat mig, vad jag menade med att säga, att jag inte ansåg, att principiella hänsyn borde förhindra, att en tavla av den ifrågavarandes kvalitet skulle skickas ut. Därmed menar jag, att om man bortser och kan bortse från riskmomenten, så skulle man vid ett så utomordentligt tillfälle som det

Ang.
försändande
till utlandet
av Pilos krö-
ningstavla.

(Forts.)

ifrågavarande, då det gäller att i Paris visa fram det bästa, som vår svenska konst kan presteras, mycket väl kunna lämna ut en tavla av denna kvalitet, om man, som jag redan framhållit, verkligen kunde säga, att det inte funnes andra riskmoment än de, som så att säga normalt kunna förekomma beträffande vilken tavla som helst. Det är på denna punkt, som jag anser, att undersökningen har måst sättas in och kommer att sättas in, innan det snart kommande avgörandet träffas. Jag har endast velat säga detta med anledning av den fråga, som riktades till mig.

Herr Westman: Herr statsrådet gav i sitt sista anförande åt sitt principuttalande en formulering, som kunde giva det intrycket, att herr statsrådet inte beaktade önskvärdheten av att man vid avgörandet av denna fråga toge hänsyn därtill, att man inte skall underkasta det ifrågavarande konstverket en behandling, som kan medföra den risken, att konstverkets bevarande tiderna igenom omöjliggöres och att dess livstid förkortas.

Jag begärde emellertid ordet särskilt för att göra några anmärkningar med anledning av den ärade talarens på malmöhusbänken anförande. Han yttrade, att det är mycket viktigt, att vi upprätthålla de internationella förbindelserna, och vi kunna inte göra detta, om vi ställa oss på den ståndpunkten, att vi aldrig till internationella utställningar i främmande länder skicka våra förstklassiga konstverk utan endast sända sämre saker. Ifall den ärade talaren därmed avsåg att bemöta något, som jag har yttrat, ber jag att få säga, att hans formulering icke träffade min ståndpunkt. Det förhåller sig nämligen så, att de stora konstnärerna, t. ex. de stora målarna, i allmänhet ha gjort var och en av dem en hel rad av förstklassiga konstverk. Det kan emellertid hända, att ett av dessa blir av alldeles särskilt värde för en nations kultur. Vad Pilo beträffar, har han gjort alldeles utomordentliga saker i stort antal, och hans konst kan bli företrädd i Paris på ett sådant sätt, att varje konstintresserad person kan se, att detta är en stor svensk målare, även om inte hans kröningstavla kommer med. Vad beträffar de föremål, som befinna sig under vitterhetsakademiens vård, förhåller det sig så, att vissa av dem äro alldeles enastående, t. ex. Söderalaflöjeln och Skogtapeten, medan andra finnas i flera likartade manifestationer. Om man således skickar ett första klassens konstverk, i de fall då man har kvar något likartat, så är det en risk, som man kan taga, men däremot bör man icke skicka i väg en sak — jag tänker t. ex. på Söderalaflöjeln — som är alldeles enastående och som framstår inom vår odling som en kulturexplosion, om vilken vi annars inte skulle ha någon kännedom.

Herr Holmgren: Jag ber för min del att få säga, att jag fullkomligt avsluter mig till den uppfattning, som herr statsrådet gjorde gällande i sitt sista anförande, att icke några principiella betänkligheter finnas för utlånande av även ett konstverk som detta, utan att de betänkligheter, som man får taga under överbäggande, äro de, som härleda sig från graden av den risk, vilken konstverket är utsatt för under utlåningen. Graden av denna risk bör således på det noggrannaste undersökas, och beslutet bör rätta sig efter vad som framgår av en sådan undersökning.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 27—29.

Vid föredragning av statsutskottets memorial nr 30, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag till uppehållande av den industriella

standardiseringsverksamheten, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bankoutskottets utlåtanden nr 18—22, första lagutskottets utlåtande nr 12 samt första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1—6.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 172 till bankoutskottet och nr 174 till behandling av lagutskott.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslutning till ett i Paris den 27 augusti 1928 avslutat internationellt fördrag rörande fördömande av krig;

statsutskottets utlåtande nr 9, angående regleringen för budgetåret 1929/1930 av utgifterna för kapitalökning i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker; samt

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfri införsel av vissa astronomiska instrument;

bankoutskottets memorial nr 23, angående anordnande av telefonväxel i riksdagshuset; ävensom

andra lagutskottets utlåtande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 7 kap. 1 §, 8 kap. 1 § och 20 kap. 6 § i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag samt protokollen för den 6 och den 8 innevarande månad.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4.33 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
